

25. [Лужницький Г.]. За національний театр / Л. Нигрицький // Літературно-науковий додаток «Нового Часу». — 1938. — Ч. 36. — С. 1.
26. Наш театр в Галичині й українське духовенство // Нова Зоря. — 1934. — Ч. 22. — С. 6.
27. Омельчук О. Міжвоєнна націоналістична критика про Володимира Винниченка // Винниченкознавчі зошити. — Ніжин, 2005. — Вип. 2. — С. 75.
28. Прокопович Т. Володимир : трагедокомедія в 5 діях з вступом, прольоґом і епільоґом / сценічна перерібка, переклад і літературне оформлення М. Гнатишака / Теофан Прокопович // Мета. — 1939. — Ч. 24. — С. 6; Ч. 25. — С. 6; Ч. 32. — С. 5—6; Ч. 33. — С. 7—8.
29. [Рудницький М.]. З театру / м. р. // Діло. — 1933. — Ч. 342. — С. 10.
30. Чарнецький С. Історія українського театру в Галичині : нариси, статті, матеріали, світліни / Степан Чарнецький. — Л. : Літопис, 2014. — 252 с.
31. Чи мусить письменник мати світогляд?: найдурніше питання в літературі // Нова Зоря. — 1935. — Ч. 49. — С. 5.

Олеся Дроздовська

МАЛОЗНАНИЙ БРАТ ЕКА: ВИДАВНИЧА, РЕДАКТОРСЬКА ТА ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ АЛЬФРЕДА КОЗАКА

Висвітлено невідомі факти видавничої, редакторської та журналістської діяльності Альфреда Козака; введено до наукового обігу його публікації на сторінках преси та розкрито псевдоніми і криптоніми.

Ключові слова: Альфред Козак, Тухоля, преса, «Взад», «Лежух», «Стрийська Думка», «Думка», «Лис Микита», видавець, редактор, журналіст.

Раскрыто неизвестные факты издательской, редакторской и журналистской деятельности Альфреда Козака; введено в научный оборот его публикации на страницах периодических изданий и раскрыто псевдонимы и криптонимы.

Ключевые слова: Альфред Козак, Тухоля, пресса, «Взад», «Лежух», «Стрийська Думка», «Думка», «Лис Микита», издатель, редактор, журналист.

Unknown facts of Alfred Kozak's publishing, editorial and journalistic activity have been illuminated, his publications on the pages of the press have been for the first time entered in a scientific circulation and pseudonyms and cryptonyms have been exposed.

Key words: *Alfred Kozak, Tukholya, press, «Vzad», «Lezhukh», «Stryys'ka Dumka», «Dumka», «Lys Mykyta», publisher, editor, journalist.*

В історії української журналістики ще донині існує чимало фрагментів, які потребують докладнішого й уважнішого дослідження. Особливо багато їх у царині біографістики. Сьогодні уже зафіксовано значну кількість осіб, які засновували, видавали, редагували, творили змістове наповнення українських періодичних видань кінця XIX — першої половини XX ст. Однак діяльність у пресовій галузі чималої кількості учасників різних сфер національного суспільного життя у минулому і досі залишається найменше вивченою. Водночас ми не володіємо відомостями хоча б про ключові віхи життя низки осіб, співпраця із пресою яких є фактом доконаним. До прикладу, нам нічого невідомо про відповідального редактора пресового органу українських учителів на Буковині — журналу «Промінь» (Вашківці) — Івана Адама; редактора і видавця українських часописів у Шенандоа (США) — Костя Андруховича; видавця і відповідального редактора сатирично-гумористичного журналу «Страхопудь» (Відень; Львів) — Івана Арсенича; видавця і редактора газети «Громадський Голос» (Львів) — Миколу Балицького; видавця і редактора газети «Змагання» (Сокаль) — В. Баричка; редактора газет «Українська Громада» (Луцьк) та «Волинська Неділя» (Луцьк) — Сергія Вишнівського; співробітницю українських ЗМІ у США — Євгенію Залевську; співробітника низки українських періодичних видань Львова (як-от: «Неділя», «Ластівка», «Читанка», «Вечерниці», «Домъ и Школа») — Григорія Савчинського; головного редактора газети «Зоря Галицка» — Миколу Савчинського; публіциста, співробітника газет «Нова Рада» (Київ), «Українське Слово» (Одеса) та «Хвиля України» (Харбін) — Сергія Янчуренка та ін. Робота над пошуком навіть найменших відомостей про цих подвижників триває.

У рік відзначення 120-ліття від дня народження визначного галицького видавця-підприємця Івана Тиктора хотілося б згадати, точніше — повернути із забуття, одного з когорти малознаних (навіть у середовищі істориків української журналістики), однак фахових видавців і журналістів, а саме — Альфреда-Омеяна Теодоровича Козака. Ми не маємо на меті порівнювати видавничі проекти цих двох ентузіастів. Лише дозволимо собі зазначити, що

творені Альфредом Козаком пресові проекти були значимими і за-
потребуваними українським громадянством.

Альфред-Омелян Козак більше знаний як активний коопера-
тивний та громадський діяч і майже невідомий як видавець, ре-
дактор, журналіст. Про нього і його діяльність на ниві журналіс-
тики написано вкрай мало і до того ж дуже лаконічно й побіжно:
статті, спогади, нариси, некрологи Ярослава Падоха та кілька од-
нотипних біографічних довідок [19; 27—33; 40]. Отже, він наро-
дився у сім'ї Теодора і Броніслави (з дому — Лессер) Козаків у
с. Стопчатів Коломийського повіту (нині — Косівського р-ну Івано-
Франківської обл.) 22 березня 1893 р. Дитячі роки промайнули у
с. Гірне Стрийського повіту (нині — Стрийського р-ну Львівської
обл.), куди родина Козаків переїхала, коли Альфреду виповнилося
три роки. Тут 1902 р. народився його молодший брат, який згодом
стане талановитим журналістом, гумористом, художником, карика-
туристом, відомим як ЕКО, — Едвард Козак. Освіту Альфред здо-
бував спочатку у стрийській школі, згодом — в одній із гімназій
Львова (достеменно, у якій саме, з'ясувати не вдалося), за іншими
даними — у коломийській гімназії [19].

Від 1913 р. А. Козак перебував на службі в австрійському вій-
ську. Під час Першої світової війни у чині старшини воював на ро-
сійському, сербському та італійському фронтах. З утворенням у ли-
стопаді 1918 р. Української галицької армії (УГА) ввійшов до складу
III Корпусу УГА. У серпні 1919 р. його було призначено першим
старшиною 48-ї артилерійської батареї (за іншими даними — про-
тиартилерійського дивізіону), «яка підлягала команді III Корпусу»,
а в листопаді того ж року — присвоєно звання поручника і призначено
«командантом згаданої батареї» [19; 22; 41, с. 346]. Невдовзі
потрапив до т. зв. «чотирикутника смерті» — оточення українського
війська Добровольчою і Червоною арміями, польськими і румун-
ськими військовими підрозділами. А. Козакові пощастило вціліти й
повернутися до Галичини. Однак доля, як і більшості українських
військовиків — учасників боїв за державну незалежність України,
підготувала йому ще одне випробування: у травні 1920 р. А. Козака
було заарештовано й запроторено до польського військового табору
для інтернованих у Тухолі. Тут, як свідчать джерела, наприкінці
червня 1920 р. було зібрано близько 700 старшин Української га-
лицької армії [21, с. 204].

Під час перебування у таборі А. Козак брав активну участь в артистично-драматичному гуртку ім. І. Франка — разом із чотирма Іваном Кучмаком облаштував театральний барак, художньо оформляв сцену та театральні декорації. Як згадував Данило Богачевський (поручник УГА та колишній в'язень табору у Тухолі), вони були дуже «добрими декораторами і характеризаторами» [2, с. 574, 578; 15]. Саме тут Альфред зробив перші кроки в журналістику. Незважаючи на жахливі побутові умови, «загрожене» фізичне та моральне здоров'я, уже на початку червня 1920 р. гурт старшин УГА розпочав видавання рукописного сатирично-гумористичного журналу «Взад». Уміщені в ньому матеріали були покликані висвітлювати та «у дотепній формі» коментувати таборове життя [10, с. 162]. Д. Богачевський у спогадах п. н. «Табір полонених у Тухолі» так пише про це видання: «“Взад” може похвалитися найбільшою кількістю чисел з поміж усіх часописів, які взагалі в таборі видано, бо вийшло його біля 17 чисел і всі були дбайливо та характеристично ілюстровані... Ілюстрували мистці Е. Козак та І. Кучмак» [2, с. 578]. Саме у цю цитату закралася помилка, яка згодом «перемандрувала» у сучасні наукові дослідження: йдеться про те, що одним з ілюстраторів названо молодшого брата Альфреда — Едварда Козака. Сумнів щодо достовірності цього факту висловив у своєму історико-бібліографічному дослідженні «Преса української еміграції в Польщі (1920—1939 рр.)» професор Омелян Вішка. Зокрема, він зазначав: «У списку офіцерів УГА, які перебували в Тухолі, були 4 особи з прізвищем Козак, зокрема два підпоручники — Михайло і Альфред. Однак нема Е. Козака. Ілюстратором часопису був, ймовірно, Альфред Козак...» [10, с. 163]. Зі свого боку, ми також не віднайшли достовірних фактів перебування Едварда Козака (якому, до слова, у той час заледве виповнилося вісімнадцять років) у тухольському таборі, рівно ж, як і факту присвоєння йому одного з офіцерських чинів. Натомість достеменно відомо, що участь у національно-визвольних змаганнях (від грудня 1918 р. — у складі Стрийського пластового коша III Корпусу УГА [42], далі — відомостей немає) Е. Козак завершив у чині стрільця, що підтверджує реєстр нагороджених Хрестом Симона Петлюри за участь у збройній боротьбі за державність України, який опублікував дослідник історії українського війська Ярослав Тинченко [41]. До того ж жур-

нал, як ми уже зазначали, видавався гуртом старшин УГА, а порівняно невелику кількість стрільців цього українського військового формування, як вказує Д. Богачевський, у тухольському таборі було розміщено «зовсім окремо, далеко від старшин, і всякий зв'язок з ними був виключений» [2, с. 573], а 27 і 28 червня 1920 р. не лише усіх стрільців, а й десятників та підхорунжих було «вивезено транспортом з великим поспіхом» [21, с. 204]. Остаточо розставити крапки над «і» та відновити, на нашу думку, справедливість допомогли відомості, вміщені у списку зауважених помилок у 1-му томі видання «Українська Галицька Армія» [42], який було опубліковано у т. 3 цього ж друку [15]. Зокрема, тут повідомляється, що у згаданій публікації Д. Богачевського в усіх випадках, коли йдеться про Едварда Козака, насправді «має бути: чет. Альфред Козак, а не чет. Е(двард)» [15]. Отже, дозволимо собі висловити переконання у тому, що перші кроки у журналістиці А. Козаком були зроблені саме на сторінках таборового рукописного сатирично-гумористичного журналу «Взад». Однак ми не маємо змоги наочно переглянути мальовані ним у цьому часописі рисунки і карикатури, адже лише два його числа збереглося у фондах Народової бібліотеки у Варшаві і наразі нам недоступні [10, с. 162].

Інше рукописне сатирично-гумористичне видання п. н. «Лежух», яке почало виходити у тому ж таки таборі на початку липня 1920 р., стало першим досвідом А. Козака як видавця і редактора. О. Вішка зазначає, що до кінця серпня того року вийшло три числа часопису. Як і попереднє видання, він зосереджувався на висвітленні подій табірної життєвої дійсності. Мабуть, кожне число було тематичним, адже О. Вішка вказує, що «Лежух» «виходив з нагоди певної важливої події у таборі» [10, с. 221]. Окрім функцій редактора, А. Козак разом із четарем І. Кучмаком ще й «писав і ілюстрував» це видання [19]. Донині не збереглося жодного числа «Лежуха», однак із джерел маємо такі відомості про його змістове наповнення: «Популярні були карикатури команданта табору, пор. Бжезінського, як “Заглоба де нендза”, пор. Тріски, “В таборі роздають солому”, “Баси гераве” карикатури пор. Ставничого, “Таборовий театр” в карикатурі і пр.» [20, с. 219]. Чи не єдиними матеріалами з нього, що й нині доступні українському дослідникові, є рисунки А. Козака «Аматорський гурток в Тухолі» та «Поділ соломи в Тухолі», які

1937 р. були надруковані на сторінках альманаху «Комара», що п. н. «Бо війна війною» вийшов друком у видавництві І. Тиктора [4, с. 162]. Також у цьому альманасі вміщено карикатуру «Популярний гуморист пор. Тріска в Тухолі», підписану А. Козаком. Нам не вдалося встановити, з якого саме таборового видання взято цей малюнок. Однак з огляду на подану цитату припускаємо, що з того ж таки «Лежуха».

Після звільнення з табору 19 грудня 1920 р. А. Козак повернувся до Галичини [10, с. 222]. Незадовго, 5 червня 1921 р., він одружився з «місцевою учителькою п. Юстиною Рішко з Дуліб коло Стрия. Подружжя мало двох синів Левка і Ігоря» [30]. До початку Другої світової війни А. Козак жив і працював у Стрию: був інспектором львівського страхового товариства «Карпатія» (джерела інформують, що цю співпрацю він розпочав 1928 р.), регіональним представником страхового товариства «Дністер» (від 1 травня 1935 р.) [26], заступником директора Стрийської філії «Маслосоюзу». «Сам по освіті економіст... брав живу участь у всіх господарських починах Стрийщини, як кооперативних, так і приватницьких» [31, с. 218], а також у діяльності інших, чи не всіх, українських товариств і організацій, які на той час діяли у місті й повіті [22; 33]. Зокрема, був авторитетним членом Стрийського повітового союзу кооперативів, повітової філії пожежно-руханкового товариства «Сокіл» (у липні 1934 р. був обраний головою, продовжував його очолювати до 1939 р.), Українського спортивного союзу, у 1937 р. — головою Комітету допомоги українському студентству (Загальні Збори Українського Повітового пож.-рух. Союзу // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 14; Старшина Пов. Сокільського Союзу в Стрию // Діло. — 1935. — Ч. 120; До українського Громадянства Стрийщини! // Думка. — 1937. — Ч. 110). У 1934 р. разом з О. Сілецьким входив до складу комітету, який організував костюмовану вечірку, т. зв. «маскову вечерницю», а також до складу комісії, яка займалася збором добровільних пожертв на користь товариства «Рідна Школа» (планувалося зібрати 250 тис. зл.) [43], власним прикладом намагався спонукати краян до доброчинності — входив до кола перших жертводавців (вніс на потреби освітнього товариства 25 зл., що було на той час досить значною сумою, до прикладу, в середньому річна передплата двотижневої газети ста-

новила 7 зл.) [36]. Окрім того, А. Козак ініціював створення нових громадських об'єднань стриян та населення повіту, зокрема філії Союзу українських купців у Стрию (кілька років поспіль був його головою) [16; 22; 33]. Його часто запрошували як авторитетного і шанованого громадського діяча на різноманітні національні заходи, як-от «свято колядок і просфора», що було зорганізоване і відбулося 17 лютого 1935 р. у стінах «кат. практичної гімназії в Стрию» [38]. У березні 1939 р. брав участь у 15-х загальних зборах Союзу українських купців у Львові. У звіті на сторінках «Діла» зазначалося: «Перед відкриттям дискусії над звітами вибрано Комісію-Матку, в склад якої ввійшли: Альфред Козак (Стрий), Андрій Мартинюк (Рівне), Микола Терлецький (Львів), Михайло Проць (Львів) та інж. Атанас Мілянич (Львів)» [17].

На третє десятиріччя ХХ ст. припадає найяскравіша сторінка у пресовидавничій та журналістській діяльності А. Козака. 2 липня 1933 р. він випустив у світ перше число газети «Стрийська Думка», яка, зазначає колишній її співробітник — Ярослав Падох, є хоч і невеличким, але цінним відрізком «історії нашої преси» [31, с. 214]. В іншій публікації цей же автор наголошував: «Ваги повітового, чи окружного часопису не можна було в ті часи перецінити, зокрема такої округи, як стрийська. Як місто Стрий часто називали малим Львовом, а Львів, як відомо, малим Віднем, так Стрийщина вважалася другим, після Львівщини, галицьким провідним центром а нерідко й вела перед цією галицькою столицею» [28, с. 68]. Ймовірно, ідея видавання цього часопису виникла в А. Козака внаслідок частих поїздок Галичиною «у справах кооперативних», що, своєю чергою, сприяло його добрій обізнаності у проблемах галицького українства, орієнтуванні у настроях, потребах, можливостях місцевих товариств й організацій [33]. Він зумів тонко відчутити т. зв. «інформаційний голод» мешканців галицьких містечок і сіл, зокрема Стрийського та суміжних повітів, спостерегти нестачу пресового органу, призначеного «виключно для інформовання читачів, що діється в повіті та для організації і скріплення культурного руху в повіті». У вступному слові від видавництва А. Козак (вважаємо, що саме ним, видавцем та відповідальним редактором новоствореної газети, написані ці рядки) таким чином пояснював доцільність видавання «Стрийської Думки»: «Є багато чи то подій, чи справ, нераз дуже великої ваги і

актуальности, але тільки для даного повіту і ясно, що у львівській пресі вони не можуть найти місця. Для цього служить тільки повітова преса» [35]. Отже, забігаючи наперед, зазначимо, що впродовж років функціонування на шпальтах газети доволі докладно висвітлювалися події національного культурного та господарсько-економічного життя, діяльність філій товариств «Просвіта», «Рідна Школа», «Сокіл», «Сільський Господар», «Союз Українок», Союзу українських купців і промисловців тощо у Стрийському повіті, а від липня 1934 р. — й на Болехівщині, Бориславщині, Долинщині, Дрогобиччині, Миколаївщині, Жидачівщині, Журавенщині та Сколівщині.

Справа видавання нового українського пресового проекту, до того ж не фінансованого певною політичною силою, товариством, організацією тощо, в умовах бездержавного існування була вкрай ризикованою. А. Козакові, аби втілити у життя свій амбітний задум (плекав надію, що газета стане «засобом виховання», причиниться «до духової цінности народу», стане «його невідкличним духовим кормом» [39]), довелося звернутися за позикою до Макса Готденкера (із ним редакція уклала певну угоду, про зміст якої ми наразі не маємо докладних відомостей), сподіваючись із часом здобути достатню кількість передплатників та повернути її. Однак «інвестор» «сам зломив свого часу умову» з редакцією двотижневика, через що газета зазнала матеріальних втрат [11]. Ось як А. Козак (переконані, що це саме він) коментує цю делікатну ситуацію: «Ми зовсім не маємо чого стидатися довгу, який тяжить на газеті. Котра нині газета у наших злиденних часах не має довгу? [...] Те, що наша газета має довги і все таки з них якось виходить, це для нас жадне пониження. Навпаки маєте доказ, що ніхто у власному інтересі газети не видає, а що несемо дальше принятий на себе обов'язок навіть з нараженням особистих матеріальних страт — за це належить нам хіба тільки признання. Нажаль ми мусимо в цім випадку зрезигнувати з цього признання, бо справа згаданого довгу маєтья трохи інакше... Впротім це справа, яка належить тільки судові, який викаже хто, кому і скільки винен» [11]. Якими зусиллями видавцеві вдалося вийти із критичної ситуації та продовжити розпочату справу — невідомо, але видання функціонувало і надалі й остаточно припинилося лише у липні 1939 р., як зазначає Я. Падох: «...швидше не через

внутрішні причини, а через розгорання Другої світової війни» [31, с. 214—215].

За умови відсутності належного стабільного фінансування «Стрийська Думка», як і більшість тогочасних українських позапартійних газет і журналів, постійно перебувала на межі закриття. Видавцеві вкрай необхідного (на його думку) українській галицькій провінції власного пресового органу доводилося долати й пасивність, якщо не сказати — байдужість, цільової аудиторії, а також конкуренцію т. зв. «краєвих» видань («Діла», «Нового Часу», «Нашого Прапора» та ін.). Він по кілька разів на рік звертався до недобросовісних «післяплатників» із проханням «вирівняти» заборгованість, інформував про розміри їхнього боргу перед виданням (наприкінці 1934 р. він сягнув 1000 зл.) та постійно нагадував про те, що своєчасна оплата за надіслані примірники видання є обов'язком кожного «супроти рідної преси», «погрожував» оприлюднити на шпальтах видання списки «найзлішніших» неплатників [6; 8; 9; 12; 37]. До прикладу, у 1937 р. видавець писав: «Є ще у нас багато організацій і фізичних осіб, яким редакція висилає досі наш часопис, а вони від початку існування його не зложили за нього ще й сотика» [39]. Саме із таких редакційних матеріалів довідуємося про цікавий крок видавництва щодо популяризації видання і боротьбу за вкрай необхідне збільшення кількості передплатників: упродовж усіх років функціонування газети редакція розсилала певну кількість її примірників філіям різних українських товариств і організацій у Стрийському та суміжних повітах, таким чином сподіваючись зацікавити потенційного читача та заохотити до подальшої передплати. Хоча такий спосіб, як виявилось, був не зовсім дієвим та витратним, редакція не покладала надій достукатися до байдужих. До прикладу: розпочинаючи у 1936 р. видавання газети під зміненою назвою (як відомо, того року її було перейменовано на «Думка») видавець зазначав: «Часопис буде стояти на платформі творчо-національній. Пятнуватиме безоглядно шкідників і нотуватиме пильно все те, що робиться на місцях для поступу та підсилення української культури. [...] Прохаємо відноситися до нашого часопису з повним довірям, бо він понадпартійний і хоче служити цілості народніх справ. ... Оказові числа “Думки” висилаємо на знані адреси. Вважаємо, що читальні кооперативи, кружки Сільського Господаря

і Рідної Школи, та поодинокі громадяне повинні мати “Думку”. — Передплата невисока, а вартість і розбудова “Думки” залежатиме від П. Т. Передплатників» [5].

Водночас видавництво «Стрийська Думка» намагалося прислухатися до побажань читачів. Наприклад, спочатку газета виходила двічі на тиждень, а від ч. 7 за 5 жовтня 1933 р. перейшла на щотижневий вихід, однак уже від ч. 10 (за 1 листопада) того ж року знову повернулася до двотижневого режиму виходу. Редакція пояснювала причини таких змін: «Склалися на це подекуди причини технічні, а подекуди побажання наших передплатників, які пренумеруючи ще красву пресу не в силі платити за “Стрийську Думку” як за тижневик» [6]. Однак уже 1936 р. газета усе ж таки зуміла подолати конкуренцію крайових видань та збільшити коло своїх постійних читачів: від 1 вересня того року вона почала виходити тричі на місяць.

У 1934 р. очолюване А. Козаком видавництво «Стрийська Думка» зініціювало проведення у повіті змагання з бігу, а як нагороду переможцеві пропонувала кубок — т. зв. «срібну чашу». Це, за твердженням видавництва, був «перший випадок поза Львовом і Перемишлем уфундування такої нагороди» [1]. У повідомленні йшлося: «Сподіваємося, що ця перша в краю цегорічна спортова імпреза стягне на старт усіх наших спортсменів, та що не буде ні одного села, ні одного змагуна, що не бажавби здобути цю цінну нагороду. Віримо також, що і стрийське громадянство зацікавиться цими змаганнями та дасть доказ, що ідея українського спорту йому не чужа» [3]. Хочемо зазначити, що, хоча цей захід (1934 р. його проводили двічі, він також відбувся і 1935 р. та 1938 р.) і був спрямований на те, аби популяризувати спорт серед українців краю, він був покликаний і привернути увагу до газети «Стрийська Думка».

З тією ж метою (популяризація видання та боротьба за читача) березень 1935 р. був оголошений місяцем «Стрийської Думки». У зверненні до читачів А. Козак наголошував: «Належить узяти на увагу, що наша суспільність уже підросла та розвинулась духово на стільки, що безумовно без відповідно поставленої преси вже не зможе обійтися. Доказом цього нехай будуть наші краєві досить численні політичні літературні та науково інформативні органи. [...] Крім загальнокраєвих часописів потрібні безумовно часописи провінціальні, окружні, що вміщували б матеріали з життя поодиноких

земель, повітів... Не зважаючи на скрутне матеріальне забезпечення до тепер “Стрийська Думка” гідно несла прапор громадянського настановлення, робила своє культурне завдання. Не зійде вона зо свого становища й на майбутнє... Мусимо перевести акцію передплати “Стрийської Думки” впродовж місяця березня безумовно. Нехай не буде ні одної установи, ні одного товариства, ні одної свідомішої людини без огляду на її соціальне становище, що не передплачувала б “Стрийську думку»» [23]. Окрім того, у 1935 й 1936 рр., аби заохотити читачів, редакція запланувала проведення лотереї серед «добрсовісних» передплатників та визначила для них «цілий ряд цінних нагород», а саме: перша нагорода — 10 зл., друга — 5 зл., третя — 2 зл. 50 сот., четверта — річна передплата «Думки» і п’ята нагорода — піврічна передплата «Думки» [14; 24; 25].

Ще одним джерелом надходження коштів на видавничі потреби була друкована на сторінках газети реклама. Причому А. Козак як активний популяризатор кличу «свій до свого» надавав газетні шпальти для рекламування лише українських крамниць, товарів, вироблених українськими промисловцями, послуг фахівців-українців тощо. Під рекламу було відведено доволі значну площу газети — майже усю четверту сторінку, що є доволі немало, зважаючи на чотиристорінковий обсяг. Судячи із постійної заповненості цієї площі, видавцеві вдавалося переконувати потенційних рекламодавців у доцільності й вигідності розміщувати свою рекламу та оголошення на сторінках саме його видання. Мабуть, ці кошти, незважаючи на постійні проблеми з передплатою, давали А. Козакові можливість втримати видання упродовж неповних семи років (до прикладу: у 1935 р. вартість друкованої площі під оголошення коштувала: ціла сторінка — 100 зл., 1/8 сторінки — 14 зл., у той час річна передплата становила 4,80 зл., окреме число — 20 сот.), і це у той час, коли вік українських періодичних видань, особливо повітових, був доволі коротким — найчастіше до одного-трьох років.

Видавець докладав немалих зусиль і для того, аби об’єднати довкола газети усіх, кому «лежить на серці розвій преси в повіті». У ч. 3 від 1 лютого 1934 р. повідомлялося про те, що видавництво «Стрийська Думка» «хоче мати в кожному селі свого мужа довіря». Окрім того, А. Козак прагнув залучити до співпраці з виданням якомога ширше коло постійних авторів і дописувачів. У зверненні

редакції (1934. — Ч. 13) він писав: «Заохочуємо всіх, в кого не “тяжке” перо, інформувати нас вірно про політичне і суспільне життя повіту згл. округу». На вмінні видавця залучати до співпраці з газетою наголошував Я. Падох. Зокрема, він підкреслював: «Зв’язуючи разом енергію й наполегливість із купецьким хистом, а водночас, що рідко сходиться разом, велику товариську культуру, він зумів не лише засновувати в цей бурхливий й для преси дуже непевний і небезпечний час, новий часопис, але й придбав для нього співробітників, яких єдиним гонорарем було збільшення поліційного догляду й нерідко — арешти» [28, с. 68]. На тому, що співробітники газети не отримували за свою роботу оплати від видавця, а працювали, як і він, виключно з патріотичних міркувань та ентузіазму, Я. Падох наголошував й у статті «Стрийська подруга “Свободи”» [31, с. 215].

Як вдалося простежити за сторінками газети, від першого року видавання її постійними співробітниками були учитель Михайло Приймак (друкувався і під псевд. та крипт.: Емпе, П.; окрім публіцистичних текстів, у виданні вміщено низку його оповідань, як-от: «Патріот», «Нуждар», «Радощі малої Оленки», «Жебрак», «Очайдушний воїн») і адвокат-початківець Ярослав Падох (публікувався і під псевд. та крипт.: Яропад, Яро-Падох, Я. П., Яр.; співпрацював із газетою до осені 1938 р.), а 1936 р. долучився студент Петро Дмитришин (був автором низки віршів, проблемних та оглядових статей, заміток; публікувався також під крипт. П. Д.). Наше спостереження підтверджує і Ярослав Падох [31, с. 215]. Від 1935 р. коло авторів поступово збільшувалося. Тут не постійно, але час від часу публікувалися: Володимир Бачинський (правознавча тематика; також під крипт. В. Б.), Зиновій Лисько (на теми музичного життя Стрия тощо), Одарка Борачок (питання гігієни), Ярослав Рудницький (музейництво, топоніміка), Володимир Кобільник (музейництво, архітектура, етнографія, церковна архітектура; також під крипт. В. К.), Дмитро Бандрівський (народні звичаї), Семен Сородник (історія окремих населених пунктів Стрийщини), В. Калуський (правнична та соціальна проблематика), К. Коберський (переважно кооперативна тематика), С. Масний (радіо, виховання, театральна тематика; також під крипт. С. М.), Микола Ценко (кореспондент і «муж довіря» видавництва у Сколе; також під крипт. М. Ц. [7]), Петро Кобат, Іван Маркус, Ю. Середяк (також під крипт.

С. Ю.), Павло Лисяк та ін. Відзначимо, що чималу кількість публікацій підписано псевдонімами та криптонімами (як-от: Аматаор, Влодко Двоіменний (В. П. Двоіменний), Гість, Газетяр, Комбатант, Кооператор, Не-скільський, Обсерватор, Очевидець, Правдивий, Правдолюб, Федько Чорнявий, В. А., Е. Ф., М. З., М. М., Сим. та ін.), які нам поки що не вдалося розкрити. До честі засновника, видавця і редактора повітового часопису, йому вдалося під час судового процесу у Варшаві проти 12 членів ОУН, серед яких був і С. Бандера, на короткий час залучити до співпраці із газетою як власного кореспондента А. Перейму, що час до часу подавав відомості про перебіг цього політичного процесу [34].

Звісно, що найпостійнішим автором друкованих на шпальтах «Стрийської Думки»/«Думки» публікацій був сам А. Козак. Однак мусимо відзначити, що жодної із них він не підписав повним іменем — переважно криптонімами: А. К., К., Ко. У його журналістському доробку — матеріали різних жанрів: проблемні статті, інтерв'ю, замітки, нариси, фейлетони. Переконані, що саме його перу належать численні повідомлення, оголошення від видавництва чи від редакції. Відзначимо, що у творчій спадщині А. Козака домінують проблемні статті з питань «піднесення господарського стану нашого народу», необхідності підготовки «фахових національних робітників на господарському відтинку» (К. Важна проблема. — 1937. — Ч. 92), розвитку промислу «з ясним національним лицем», фахової освіти купців, браку «відповідного капіталу потрібного до обороту» (К. Купцям під увагу. — 1937. — Ч. 91), створення «робітничої організації опертої на національних основах» (К. На маргінесі оснування Союзу Українських Робітників. — 1936. — Ч. 73). Принагідно у таких матеріалах автор не проминав нагоди, аби не нагадати читачам про клич «свій до свого», також неодноразово порушував проблему мови вивісок на крамницях, послуговування українською мовою у державних та інших інституціях тощо. Низкою публікацій А. Козак намагався привернути увагу читачів до такої хиби національного суспільного життя, як брак «капіталу морального». Серед них: «З великої хмари малий дощ» (1933. — Ч. 3), «Портретоманія» (1934. — Ч. 12), «Ще до “Портретоманії”» (1934. — Ч. 13), «Своєрідний патріотизм і своєрідна національна свідомість» (1937. — Ч. 99). До прикладу, він писав: «Є серед нас

багато людей, що то беруть участь у великих національних маніфестаціях, святах, парадах, складають заяви про потребу розвитку нашого національного життя, торгівлі, промислу, піднесення культурного рівня нашого суспільства, а в практичному житті кожночасними своїми дрібними починами не то що не причиняються ані трохи до розвитку нашого життя, але в дійсності перечеркують все вгорі наведене, перечеркують свої заяви зложені про свято... такі, що говорять про самовистарчальність кожної організації чи товариства, а самі тільки там "працюють", де надіються зисків для себе, всі вони патріоти, і на жаль їх не мало» (К. Своєрідний патріотизм і своєрідна національна свідомість. — 1937. — Ч. 99).

Перу А. Козака належить низка інших публікацій на сторінках «Стрийської Думки». Час до часу він друкував відгуки на події національно-культурного життя у Стрию та селах повіту, де йому доводилося бувати у службових обов'язках, як-от: гастролі у місті театру «Заграва» та Українського народного театру ім. М. Садовського, організовані різними товариствами урочистості (Ко. Свято Крутів в Стрию. — 1934. — Ч. 4; А. К. Величаве Свято Селянки в Стрию. — 1936. — Ч. 69; К. Заграва в Стрию. — 1937. — Ч. 94; К. Вівня. — 1937. — Ч. 103; А. К. Гостина театру. — 1937. — Ч. 106). Своїми матеріалами він намагався привертати увагу читачів до різних сфер суспільного життя української громади. Так, у замітці «Проектується іконостас для стрийської церкви» (1933. — Ч. 1) А. Козак повідомляв про те, що «Парохіяльна Рада в Стрию, з ініціативи о. Височанського, приступила до будови іконостасу в парохіяльній церкві... В справі іконостасу переговорює вже Рада з відомим мистцем-різбарем М. Наконечним з Камінки-Струмислової, який недавно викінчив іконостас і вітвар в Долині...» (до слова, цю замітку проілюстровано світлиною згаданих вітваря та іконостаса у долиньському храмі). Наступного ж року він (за підписом А. К.) опублікував у газеті інтерв'ю п. н. «Серед стрийських ревелерсів» (1934. — Ч. 22) з диригентом, ініціатором і організатором конкурсу аматорських та церковних хорів на Стрийщині, членом журі першого із них — Семеном Масним. Підсумовуючи розмову з інтерв'юованим про секрети успіху очолюваного ним хору «ревелерсів», він зазначив: «Я був на вашому першому концерті в Стрию і приємно переконався, що танечна музика, фокстрота, танга і т. п.

гарно звучить з українськими текстами і знаєте панове, Ви виперли чужі тексти з уст нашої молоді й у цьому ваша небуденна заслуга».

Окремо варто згадати фейлетони, підписані псевдонімом Ітак-дальше. «Була загальна думка, — писав Я. Падох, — що під тією назвою заховався відомий карикатурист та сатирик Еко — Едвард Козак та він ще досі не потвердив цього здогаду» [30, с. 122]. Отже, про те, хто користався цим псевдонімом, достеменно досі не відомо. На наше переконання, під цим придбаним іменем писав саме А. Козак. Робимо такий висновок передусім на підставі змісту самих фейлетонів: автор добре орієнтується у подіях і проблемах міста, повіту, ознайомлений з політичними настроями українців міста, з особливостями видавання газети, передбачає реакцію громади на неї, добре знає людей, про яких завуальовано, звісно ж, йдеться, змальовувані події відбуваються у Стрию (виставка українських промисловців, гастролі у місті українських театрів), у редакції газети («Прийшов до нашої редакції чоловік...»), автор виїжджає з міста або повертається в нього тощо (Думки про «Стрийську Думку». — 1933. — Ч. 1; Кривоязики. — 1933. — Ч. 6; Наші маскаради. — 1934. — Ч. 4; Піф-паф. — 1934. — Ч. 5; Дещо про театри. — 1934. — Ч. 6). Навряд чи Е. Козак, зайнятий на той час у концерні «Українська Преса» як ілюстратор, а також як редактор, автор-гуморист і карикатурист часопису «Комар», міг доволі докладно орієнтуватися у проблемах Стрийщини і суміжних повітів.

Фейлетони А. Козака були покликані вивести «на денне світло» «хиби і недосягнення» національного життя Стрия і повіту, спричинитися «до їх направи», до забезпечення «правильного й здорового функціонування» суспільно організованого життя [13]. Зокрема, автор акцентував увагу на морально-етичних питаннях, як-от: марносластво (Кулява нога. — 1933. — Ч. 2; Виборча горячка. — 1933. — Ч. 11), ігнорування національних інтересів заради збереження одного сотика (Свій до свого. — 1933. — Ч. 4; Виставові рефлексії. — 1933. — Ч. 9), схильність до забування рідної мови за порогом державних інституцій (Кривоязики. — 1933. — Ч. 6), схильність простого люду до того, аби «потягнути» щось, що не так лежить, до прикладу, «мотузок, до якого, вже не з його вини, буває привязана корова» (Семе не кради. — 1933. — Ч. 5), а також порушував украй делікатну (і нині) проблему — обіймання офіційних

посад в українських містечках і великих селах Галичини громадянами не українського походження (Цебуля в Тухлі. — 1933. — Ч. 3) та ін. Він сподівався, що саме таким чином спонукатиме суспільство подолати, виправити їх, підвестися на новий щабель культурного розвитку. Загалом на сторінках газети за усі роки її функціонування було опубліковано 18 фейлетонів. Серед інших, не згаданих раніше: «Говори до гори» (1933. — Ч. 7), «Перехвалив» (1933. — Ч. 8), «Святочні герої» (1934. — Ч. 11), «Говорила небіжка» (1934. — Ч. 2), «Двацять літ тому...» (1934. — Ч. 15), «Наші купці» (1935. — Ч. 6), «Гей, до школи, школярі...» (1935. — Ч. 50).

Окрім того, у ч. 47 від 1 липня 1935 р. у «Стрийській Думці» надруковано фейлетон «Покомарівські рефлексії» під псевдонімом Лис Микита. Припускаємо, що він належить одному з братів Козаків. Зважаючи на те, що події відбуваються, знову ж таки, у Стрию (наприклад: «У Стрий заїхала якась редакція «Комара», рознюхала, розповідала, назбирала повно спліток й поїхала. Бодай би вже більше не приїжджала. Понаписувала вам такої всячини на місто, що хай Бог криє!...»), схилиємося до того, що під цим псевдонімом криється саме Альфред Козак. Однак цей факт потребує більш детального, окремого дослідження.

Окрім того, ми вважаємо, що автором значної кількості публікацій, поданих у газеті без підпису, є саме А. Козак. Таке припущення робимо на підставі низки фактів: окремі з них були за порушуваними темами близькі йому, в інших йшлося про діяльність товариств й організацій, до яких він належав чи очолював, ще інші — стилістично близькі до підписаних ним матеріалів або містять лексему «безумовно» (див. редакційну замітку «Місяць березень — місяць “Стрийської Думки”» [23]), якою не послуговувалися автори інших публікацій «Стрийської Думки»/«Думки». До них належать: «Газетна війна у Львові» (1933. — Ч. 1), «Український гріш в українські руки» (1933. — Ч. 1), «Анальфabetи преси» (1933. — Ч. 11), «Чому ми бідні?» (1934. — Ч. 21), «До організацій Стрийського Сокільництва» (1934. — Ч. 24), «Наше купецтво» (1935. — Ч. 55), «Нашим селянам під увагу» (1936. — Ч. 77), «Купецький Банк» (1936. — Ч. 78), «З діяльності Філії Просвіти в Стрию» (Думка. — 1936. — Ч. 82) та ін. Однак для остаточного встановлення авторства цих публікацій необхідно провести окреме спеціальне дослідження

та авторознавчу експертизу. На сьогодні ми не ставимо перед собою такого завдання, а маємо на меті вперше ввести до наукового обігу журналістський доробок А. Козака, який донині залишався незнаним.

Арешт А. Козака польською поліцією у червні 1939 р. через те, що, як свідчать джерела, у «своїй громадсько-політичній діяльності був пов'язаний з ОУН», на нашу думку, став однією з причин припинення «Стрийської Думки»/«Думки». Ув'язнення відбував у стрийській тюрмі до вересня того ж року [22, с. 57]. Із розгортанням воєнних дій між Польщею і Німеччиною разом з іншими в'язнями цієї тюрми звільнився [33]. Принагідно зазначимо, що у видавництві «Стрийська Думка» виходили друком книжки просвітницького спрямування. Серед відомих нам: «Віддовження хліборобства» Я. Падох (1933), «Історія Корчинської Шляхти» С. Сородника (1938).

У 1944 р. через наступ радянських військ А. Козак змушений був залишити рідний дім. Спочатку жив у Німеччині. 1948 р. у Мюнхені разом із Е. Козаком розпочав видавання популярного сатирично-гумористичного журналу «Лис Микита». Однак невдовзі подався у заокеанську еміграцію.

Від 1950 р. А. Козак жив у Детройті (США). Тут брати Козаки продовжили видавати журнал «Лис Микита». А. Козак до останніх днів свого життя був видавцем і адміністратором цього часопису, а Е. Козак — редактором, автором текстів, карикатуристом. На непересічному значенні старшого з братів як людини, що забезпечувала безперебійне функціонування цього часопису, наголошували Я. Падох («Ось ще не замкнулися очі неструженого видавця журналу “Лис Микита” на протязі повного чвертьсторіччя / з 1951 р. /, а вже всі, які знають вагу цього журналу, тривожно питають, хто його заступить; хто схоче і зможе» [28, с. 67]) та автор репортажу, що був присвячений відзначенню 75-ліття Е. Козака («...Альфред Козак від літ веде адміністрацію “Лиса Микита”. Його повна посвята праці і то від початку появи “Лиса Микита” в ЗСА, тобто 27 літ уможливило безперебійну появу цієї неоціненої газети» [44]). Нам не вдалося ані віднайти відомостей про те, що А. Козак публікувався на сторінках цього видання, ані виявити такі на його сторінках. Однак, як відомо, братам вдалося залучити до співпраці з ним непересіч-

них авторів, гумористів, карикатуристів. Серед них: М. Бутович, Г. Гордієнко, Р. Завадович, І. Керницький, З. Когут, С. Музичка, П. Кізко, Б. Нижанківський.

У Детройті одночасно з видавничою роботою А. Козак брав енергійну участь у діяльності місцевих українських громадських об'єднань. Зокрема, був «активний у житті місцевого УККА (Український конгресовий комітет Америки. — *О. Д.*), патріархальному русі» [29]. Його було нагороджено пам'ятною відзнакою Армії УНР — Воєнним Хрестом (березень 1963 р.) та Хрестом Симона Петлюри (коли саме він отримав цю відзнаку — нам не вдалося з'ясувати) [41]. У серпні 1963 р. разом із Е. Козаком він брав участь у з'їзді колишніх мешканців Стрийщини [18]. Упродовж п'яти років (1966—1970) був головним радником Союзу українських католиків «Провидіння» [33].

З життя Альфред-Омелян Козак відійшов, як відзначав Я. Падох, «серед праці, не в ліжку, але дослівно на ходу, в повноті своєї духової і фізичної активності», 3 січня 1978 р. [28, с. 67]. Поховано його на кладовищі м. Детройт (США).

1. Біг за срібну чашу «Стр. Думки» // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 9.
2. *Богачевський Д.* Табор полонених у Тухолі / Данило Богачевський // Українська Галицька Армія: У 40-річчя участі у Визвольних Змаганнях (матеріяли до історії) / видав Дмитро Микитюк. — Вінніпег, 1958. — [Т. 1]. — С. 567—581.
3. Весняний біг навпростець за срібну чашу «Стрийської Думки» // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 6.
4. Видання Івана Тиктора та концерну «Українська Преса»: бібліогр. покажч. (1923—1977) / уклала В. Г. Денисюк. — Л., 2000. — С. 162, 181.
5. Від Видавництва // Думка. — 1936. — Ч. 58.
6. Від Редакції // Стрийська Думка. — 1933. — Ч. 10.
7. Від Редакції // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 10.
8. Від Редакції // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 16.
9. Від Редакції // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 57.
10. *Вішка О.* Преса української еміграції в Польщі (1920—1939 рр.): іст.-бібліогр. дослідж. / Омелян Вішка. — Л., 2002. — С. 162, 163, 221, 222.
11. Гідна компанія // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 17.
12. До наших післяплатників // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 21.
13. До наших Читачів і Передплатників // Думка. — 1936. — Ч. 72.
14. До точних Передплатників «Думки» // Думка. — 1936. — Ч. 62.

15. Завважені похибки // Українська Галицька Армія: У 40-річчя її участі у Визвольних Змаганнях в 1918—1919 рр. : матеріали до історії / видав Дмитро Микитюк. — Вінніпег, 1966. — Т. 3. — С. 229.
16. Заг. Збори Г. Союзу Купців у Стрию // Думка. — 1939. — Ч. 139.
17. Зорганізовані ряди українських купців // Діло. — 1939. — Ч. 46.
18. Колишні громадяни Стрийщини відбули свій з'їзд // Свобода. — Джерзі Сіті ; Нью Йорк, 1963. — Ч. 158.
19. Короткі пояснення до світлин // Українська Галицька Армія: У 50-річчя участі у Визвольних змаганнях (матеріали до історії) / видав Дмитро Микитюк. — Вінніпег, 1968. — Т. 4. — С. 287.
20. Короткі пояснення до світлин в цій книзі // Українська Галицька Армія: У 40-річчя її участі у Визвольних змаганнях в 1918—1919 рр. : матеріали до історії / видав Дмитро Микитюк. — Вінніпег, 1966. — Т. 3. — С. 217—224.
21. Кривава книга. Українська Галичина під окупацією Польщі в рр. 1919—1920. — Відень, 1921. — 244 с.
22. Мандрик М. Стрийська бастилія: історія тюрми в місті Стрию / Михайло Мандрик. — Л., 2005. — С. 56—57.
23. Місяць березень — місяць «Стрийської Думки» // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 5.
24. Нагороди «Стрийської Думки» // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 47.
25. Новість! Новість! [оголошення] // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 5.
26. Оповідка // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 47.
27. Падох Я. До історії стрийської преси / Ярослав Падох // Стрийщина : іст.-мемуар. зб. Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини. — Нью Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. — Т. 2. — С. 114—119.
28. Падох Я. Св. п. Альфред Козак — видавець і журналіст / Ярослав Падох // Квітучі Береги. — 1978. — Ч. 18. — С. 67—69.
29. Падох Я. Св. п. Альфред Козак — видавець і журналіст / Ярослав Падох // Свобода. — 1978. — Ч. 36.
30. Падох Я. «Стрийська Думка» — літопис Стрийщини / Ярослав Падох // Стрийщина : іст.-мемуар. зб. Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини. — Нью Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. — Т. 2. — С. 120—131.
31. Падох Я. Стрийська подруга «Свободи» / Ярослав Падох // Ювілейний альманах «Свободи» 1893—1953 / зредагували Л. Мишуга, А. Драган. — Джерзі Сіті, 1953. — С. 214—215, 218.
32. Падох Я. Стрийські журналісти / Ярослав Падох // Стрийщина : іст.-мемуар. зб. Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рож-

- нітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини. — Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. — Т. 2. — С. 132—149.
33. *Передирій В.* Козак Альфред Омелян / В. Передирій // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопед. слов. — Л., 2003. — Вип. 10. — С. 214.
 34. *Перейма А.* Великий політичний процес у Варшаві / А. Перейма // Думка. — 1935. — Ч. 54.
 35. Перше слово // Стрийська Думка. — 1933. — Ч. 1.
 36. Перші, що деклярували позичку Рідній Школі // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 6.
 37. Пригадуємо! // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 3.
 38. Просфора в католицькій гімназії // Стрийська Думка. — 1935. — Ч. 6.
 39. Слово до наших Читачів! // Думка. — 1937. — Ч. 84.
 40. Стрийщина : іст.-мемуар. зб. Стрийщини, Скільщини, Болахівщини, Долинщини, Рожнітівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини. — Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Сідней, 1990. — Т. 2. — С. 118, 120, 130, 139, 362, 479.
 41. *Тинченко Я.* Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917—1921) / Ярослав Тинченко. — К., 2011. — Т. 2. — С. 332, 346.
 42. Українська Галицька Армія: У 40-річчя участі у Визвольних Змаганнях (матеріали до історії) / видав Дмитро Микитюк. — Вінніпег, 1958. — [Т. 1]. — С. 348.
 43. Українська Стрийщино! // Стрийська Думка. — 1934. — Ч. 6.
 44. Ювілей-несподіванка // Свобода. — Джерзі Сіті ; Нью-Йорк, 1977. — Ч. 74.

Марія Процик-Кульчицька

РОМАН ПАШКІВСЬКИЙ: МАЛОВІДОМІ ФАКТИ ПРО ЖИТТЯ, РЕДАКТОРСЬКУ І ЖУРНАЛІСТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

*Викладено факти з життя і діяльності Романа Пашківського.
Особливу увагу приділено його співпраці з пресою і радіо.*

Ключові слова: Роман Пашківський, газета, сатирична преса, радіостанція.

*Изложены факты из жизни и деятельности Романа Пашиковского.
Особое внимание уделено его сотрудничеству с прессой и радио.*

Ключевые слова: Роман Пашиковский, газета, сатирическая пресса, радиостанция.